

2-В-Н BYZANTINH AYTOKPATOPIA

Τα γεγονότα πριν την Άλωση (1204)

► Από τον 11ο αιώνα το Βυζάντιο βρίσκεται σε βαθιά κρίση:

ΑΙΤΙΕΣ:

1) Διμέτωπος αγώνας του Βυζαντίου
(«η τελευταία μεγάλη μετακίνηση των λαών»)

→ Δύση: οι Νορμανδοί καταλαμβάνουν το Μπάρι (1071), εισβάλλουν στο Δυρράχιο, λεηλατούν τη Θεσσαλονίκη (1185)...

→ Ανατολή: οι Σελτζούκοι νικούν στο Μαντζικέρτ (1071) νικούν στο Μυριοκέφαλο (1176) κατακτούν και λεηλατούν τη Μ. Ασία...

2) Οικονομική ημι-αποικιοκρατία:

Παραχώρηση εμπορικών προνομίων
στους Βενετούς (1082)

→ το μεγαλύτερο μέρος του βυζαντινού εμπορίου
περνά στους Βενετούς, Γενουάτες κλπ.
(...κατάρρευση των κρατικών ταμείων)

→ αποικισμός δεκάδων χιλιάδων Ιταλών
στην Κων/πολη

{εξέγερση των Βυζαντινών εναντίον τους
– σφαγή (1182)}

► Πάγια «βυζαντινή διπλωματία»:
προσπάθεια των Βυζαντινών
να προσεταιριστούν τους εκάστοτε επιδρομείς...

Συμμαχία με τους Βενετούς
εναντίον των Νορμανδών,

προνόμια στους Γενουάτες εναντίον των Βενετών,

πρόσληψη Τούρκων μισθοφόρων
εναντίον (γενικά) των Λατίνων,

συμμαχία με τους Άγγλους εναντίον των Τούρκων,
των Νορμανδών ή των Βουλγάρων...

3) Βαθιά εσωτερική κρίση:

Ενίσχυση των «**Δυνατών**»

(που συμμαχούν με τους Λατίνους),

συγκέντρωση λαού στην πρωτεύουσα,

παραμέληση των επαρχιών,

συχνές αλλαγές Αυτοκρατόρων,

μισθοφορικός στρατός...

→ «Έχει γίνει επιζήμια αρχή να μην επισκέπτεται πια ο αυτοκράτορας τις χώρες του στην Ανατολή και στη Δύση, παρά να κάθεται στην Κων/πολη σαν φυλακισμένος...

Πήγαινε στις χώρες που ανήκουν στο σκήπτρο σου, πήγαινε στα 'θέματα' και δες τις αδικίες που γίνονται στους φτωχούς και τι κάνουν οι φοροεισπράκτορες που στέλνεις... Ξέρω ότι οι αυλικοί σου σε αποτρέπουν από νωθρότητα να το κάνεις αυτό...

Από τότε όμως που αυτή η μεγάλη ηλιθιότητα κυρίεψε τους ανθρώπους ή μάλλον απλώθηκε σαν κολλητική αρρώστια, τίποτα καλό δεν είδε πια η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία»

Κεκαυμένος, «Στρατηγικόν» (1075-1078)

- Γραμμένο μετά την ήττα στο **Ματζικέρτ** (1071) από τους Σελτζούκους...

***Το Βυζάντιο, μέσα σε όλες αυτές τις
δυσκολίες,
έπρεπε ...
να τετραγωνίσει τον κύκλο
για να
επιζήσει...***

Σταυροφορίες (1096 – 1270)

- Εκστρατείες των χριστιανικών εθνών της Δύσης για την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων
- Αιτία: η κατάκτηση των Αγίων Τόπων από τους Σελτζούκους (1078)
- Πέτρος ο Ερημίτης → Πάπας Ουρβανός Β΄

• Σταυροφορίες

• Η πρώτη αποικιοκρατική εξόρμηση,
το πρώτο ιμπεριαλιστικό πείραμα της Δύσης...

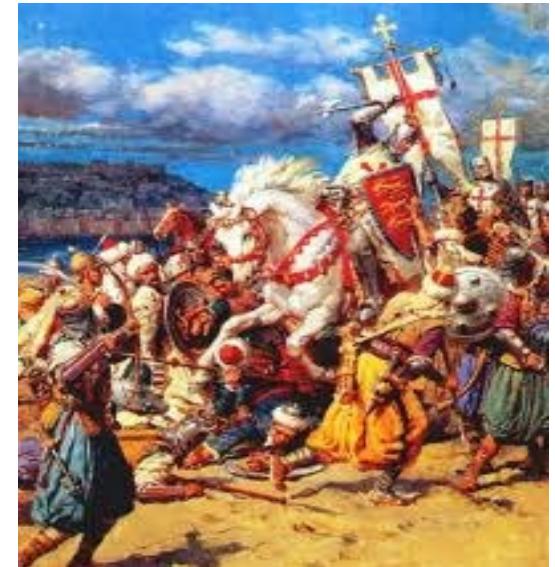
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

- α) αποικισμός της Ανατολής από Δυτικούς
- β) η παραγωγή της Ανατολής θα κατευθυνθεί
στη Δύση μέσω εταιρειών
- γ) βαρείς φόροι και καταπίεση των Ανατολικών
- δ) προσπάθεια βίαιου προσηλυτισμού
στον Ρωμαιοκαθολικισμό

Αποτελέσματα Σταυροφοριών:

- A) Απώλεια 6.000.000 Ευρωπαίων**
- B) Αλληλο-γνωριμία των ευρωπαϊκών εθνών,
αρχή της συγκρότησης
μιας *κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας***
- Γ) Ανάπτυξη εμπορίου, αύξηση γνώσεων, γνωριμία με
την τέχνη και τις πνευματικές κατακτήσεις
των Ελλήνων και των Αράβων**

- ▶ **Ο νέος ευρωπαϊκός πολιτισμός
είναι αποτέλεσμα
και των Σταυροφοριών...**

Δ) Ρήξη μεταξύ Δύσης και Αράβων

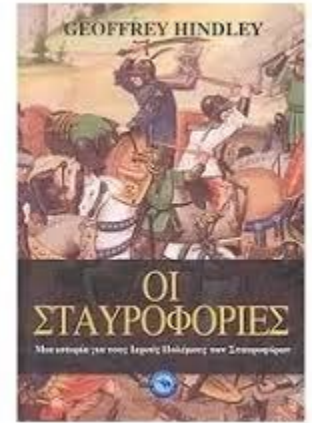
**Ε) Ρήξη μεταξύ Λατινικής Δύσης
και Ορθόδοξης Ανατολής**

**«Η ανατολή της Δύσης
βασίστηκε
στη δύση της Ανατολής» (Ε. Αρβελέρ)**

1204: η Άλωση της Πόλης από τους Φράγκους

→ Αποτέλεσμα της Δ΄ Σταυροφορίας
(1202 – 1206)

Οι πρωταγωνιστές της τραγωδίας:

ο Πάπας Ιννοκέντιος Γ΄,
ο δόγης της Βενετίας *Ερρίκος Δάνδολος*,
ο Βονιφάτιος ο Μομφερατικός,
ο Κόμης της Φλάνδρας *Βαλδουίνος*,
ο Βιλεαρδουίνος,

και... (το μοιραίο πρόσωπο)

ο Αλέξιος ο Δ΄,

γιος του αυτοκράτορα Ισαάκιου Άγγελου

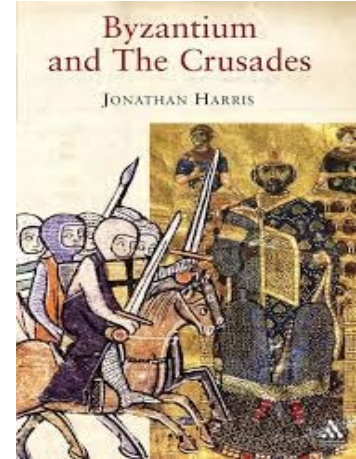
Η πορεία προς την Κων/πολη...

- Κατάληψη της Ζάρα (για χάρη των Βενετών)
 - ▶ πολιορκία της Κων/πολης
 - ▶ **εκ**-θρονισμός του Αλεξίου Γ΄
 - ▶ **εν**-θρονισμός των Ισαακίου Αγγέλου και του Αλεξίου Δ΄
 - ▶ εξέγερση των Βυζαντινών (Αλέξιος Ε΄ ο Μούρτζουφλος, Θεόδωρος Λάσκαρης)
 - ▶ Άλωση της Πόλης από τους Φράγκους...
 - ▶ Φυγή των Βυζαντινών ευγενών στη Νίκαια
 - ▶ Ίδρυση της «**Λατινικής Αυτοκρατορία της Κων/πολης**»
 - ▶ Ίδρυση λατινικών κρατών
(**Δουκάτα των Αθηνών και της Νάξου, Πριγκηπάτο της Αχαΐας** κλπ.)...

● Άλωση της Πόλης από τους Φράγκους (1204):

- σφαγές, βιασμοί, καταστροφές, λεηλασίες...
- λεία 30 τόνων χρυσού
- καταστροφές χειρόγραφων, έργων τέχνης
- μεταφορά τους στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, στα δυτικά μοναστήρια και εκκλησίες → μουσεία

Συνέπεια: «**χρηματοδότηση**» του ευρωπαϊκού πολιτισμού

→ δημιουργία τραπεζών,
εμφάνιση πρώιμου **καπιταλισμού!**..

- Η πρώτη μαζική ροή χρημάτων στη Δύση
πριν τις **Μεγάλες Ανακαλύψεις** (15^{ος} αιώνας)...

► **«Τώρα μπορείτε να μάθετε πώς κοίταζαν επίμονα την Κων/πολη εκείνοι που δεν την είχαν δει ποτέ.**

Γιατί δεν μπορούσαν καθόλου να σκεφτούν πως μπορεί να υπάρχει σε όλο τον κόσμο μια τόσο πλούσια πόλη, όταν είδαν αυτά τα ψηλά της τείχη και τους πλούσιους πύργους κι αυτά τα πλούσια παλάτια με τις ψηλές εκκλησίες, που ήταν τόσες πολλές που κανείς δεν το πίστευε αν δεν το έβλεπε με τα μάτια του...

Και τα λάφυρα ήταν τόσα πολλά που κανείς δεν ήξερε να πει πόσα.

Από τότε που χτίστηκε ο κόσμος δεν πάρθηκαν τόσα λάφυρα από μια μόνο πόλη...»

**Γοδεφρείδος Βιλλαρδουίνος
«Χρονικό της Κατάκτησης της Κων/πολης»**

► «Κι έτσι, καθένας είχε πόνο, στα στενά θρήνος και κλάματα, στα τρίστρατα οδυρμοί, στους ναούς ολοφυρμοί, φωνές των ανδρών, κραυγές των γυναικών, απαγωγές, υποδουλώσεις, τραυματισμοί και βιασμοί σωμάτων...

Ούτε οι **Σαρακηνοί** δεν έκαναν έτσι, και φέρθηκαν πολύ φιλόανθρωπα και ευγενικά όταν κυρίευσαν την Ιερουσαλήμ.

Γιατί, ούτε πείραξαν τις γυναίκες των Λατίνων, ούτε τον κενό τάφο του Χριστού έκαναν ομαδικό τάφο...

Κι έτσι φέρθηκε προς τους αλλόπιστους **Λατίνους** το γένος που μάχονταν το Χριστό, ούτε με ξίφος ούτε με φωτιά ούτε με λιμό ούτε με διωγμούς ούτε με άλλα δεινά.

Σε μας όμως τα προκάλεσαν αυτά τα παραπάνω οι φιλόχριστοι και ομόδοξοι, ... αν και δεν είχαμε κάνει κάποιο αδίκημα...»

Νικήτας Χωνιάτης
«Χρονική διήγησις»

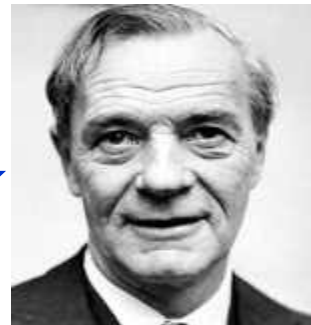
► «Η λεηλασία της Κων/πολης δεν έχει το αντίστοιχό της στην ιστορία. Επί εννέα αιώνες η μεγάλη πόλη υπήρξε η πρωτεύουσα του χριστιανικού πολιτισμού.

Είχε γεμίσει με έργα τέχνης που είχαν επιζήσει από την αρχαία Ελλάδα και με τα αριστουργήματα των δικών της έξοχων καλλιτεχνών.

Οι **Ενετοί** ήξεραν την αξία αυτών των πραγμάτων.

Όσοι μπόρεσαν άρπαξαν θησαυρούς και τους μετέφεραν για να στολίσουν τις πλατείες και τις εκκλησίες τους.

Αλλά και οι **Γάλλοι** και οι **Φλαμανδοί** είχαν κυριευθεί από μια μανία καταστροφής...»

Στήβεν Ράνσιμαν

► **«Οι Έλληνες αδυνατούν πλέον να υποταχθούν στη δική μας Ρωμαϊκή Εκκλησία,**

γιατί δεν βλέπουν τίποτε άλλο στους Λατίνους παρά εγκλήματα και έργα του σκότους, και γι' αυτό τους αποστρέφονται σαν σκυλιά...»

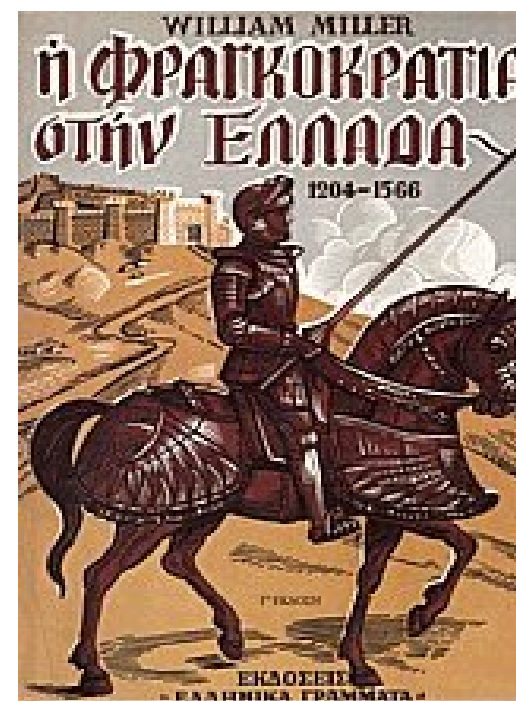
(Επιστολή του Πάπα στον Βαλδουίνο)

η Άλωση της Πόλης:

**«το έργο ενός ύπουλου Πάπα,
ενός πολυμήχανου δόγη
και ενός φιλόδοξου μαρκήσιου»**

W. Miller

Μετά την άλωση: δημιουργία 4
«ελληνικών κρατών»:

*Αυτοκρατορία της Νίκαιας,
Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας,
Δεσποτάτο της Ηπείρου,
Δεσποτάτο του Μιστρά*

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1204

Αυτοκρατορία της Νίκαιας:

1) **Άμβλυνση** της επίσημης ρωμαϊκής παράδοσης -
προαγωγή της ελληνικής κληρονομιάς

(≈ έκφραση ενός «**ελληνικού πατριωτισμού**», Κ. Μαρξ)

2) Συγκρότηση μιας «**ελληνικής ταυτότητας**»
(σε αντιπαράθεση με τους Λατίνους)

Πρώτη εκδήλωση της «**Μεγάλης Ιδέας**»,
και της ιδέας των «**χαμένων πατρίδων**»

«**Δικέφαλος αετός**»:

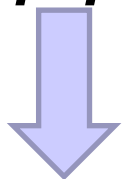
βλέπει και προς την Ανατολή και προς τη Δύση...

- **1261:** Ανακατάληψη της Κων/πολης από τους Βυζαντινούς, Νέος αυτοκράτορας: *Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος*

- **1282:** Οι «Σικελικοί Εσπερινοί»

= η σφαγή των Γάλλων στρατιωτών του Καρόλου του Ανζού από τους Σικελούς πριν αυτός εκστρατεύσει για την Κων/πολη

για μια σταυροφορία «*Contra Grecos*»...

(με υποκίνηση του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου...) (;)

→ απέτρεψε την επανακατάληψη της Κων/πολης από τους Λατίνους

- Η αρχή της τραγωδίας...:

Στροφή των Βυζαντινών στη Δύση
για την ανάκτηση των «*χαμένων πατρίδων*»
από τους Λατίνους,

αλλά «*εγκατάλειψη*» της Μ. Ασίας
στους Σελτζούκους και τους Οθωμανούς...!

Διάρκεια της Φραγκοκρατίας

→ 1204 – 1566

αλλά:

Κρήτη: 1204 – 1669

Κύπρος: 1191 – 1571

Ιόνια νησιά: 1204 – 1864

Βενετοκρατία
1204 -1715

Τουρκοκρατία
(1453;) – (1821;)

- **Γιατί το 1204 μπορεί να τοποθετηθεί ως αρχή του Νέου Ελληνισμού,**

ως ορόσημο για τη συγκρότηση μιας «νεοελληνικής εθνικής συνείδησης»;

1) Όπως οι Σταυροφορίες **συσπείρωσαν** τους Δυτικούς,

έτσι και στο Βυζάντιο,

(ενώ συρρικνώνεται εδαφικά

από την Ανατολή και από τη Δύση),

ολοκληρώνεται η συνείδηση

της διαφορετικότητας αλλά και της ενότητας

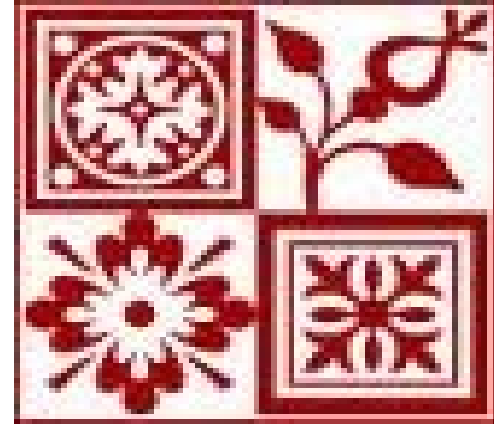
των Βυζαντινών Ελλήνων

→ **συσπείρωση** του «**γένους**» (► **έθνους**)

- Κάθε **ταυτότητα** στηρίζεται στην απειλή μιας **ετερότητας...**

2) Σταδιακή «**Ελληνοποίηση**» της Ορθόδοξης
Εκκλησίας,
(στην αντιπαράθεση με τους Λατίνους)

3) Άνθιση των ελληνικών σπουδών
(«**Παλαιολόγεια Αναγέννηση**»)

4) Η λέξη «**Έλληνα**» αρχίζει να σημαίνει,
όχι πλέον τον ειδωλολάτρη,
αλλά τον **Ρωμαίο – Βυζαντινό**

► **Έτσι οι Βυζαντινοί εισήλθαν στην Τουρκοκρατία
ως Ορθόδοξοι Έλληνες...**

